

**EUROOPAN UNIONIN JA SEN JÄSENVALTIOIDEN SEKÄ AFRIKAN, KARIBIAN JA
TYYNENMEREN VALTIOIDEN JÄRJESTÖN JÄSENTEN VÄLINEN
KUMPPANUUSSOPIMUS; ALLEKIRJOITUSVALTUUKSIEN MYÖNTÄMINEN**

Asian tausta

Ns. Post-Cotonou -sopimuksen on tarkoitus toimia perustana EU:n ja 79 Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) valtion kumppanuudelle. Edellisen kumppanuussopimuksen, Cotonoun sopimuksen (SopS 68 ja 69/2005) voimassaolo päättyi helmikuussa 2020. Kyseessä on edellisen sopimuksen tapaan laaja yhteistyösopimus, joka kattaa useita yhteistyöaloja. Sopimus sisältää kaikkia koskevan yleisosan sekä kolme alueellista pöytäkirjaa. Yksi merkittävimmistä uudistuksista Cotonoun sopimukseen verrattuna on, että uuteen kumppanuussopimukseen eivät sisälly kehitysrahoitusta koskevat kysymykset. AKT-maille ei enää ole edellisten rahoituskehysten tapaan omaa EU:n talousarvion ulkopuolista, erillistä rahoitusvälinettä, Euroopan kehitysrahastoa, vaan EU:n kehitysrahoitus kaikille kumppanimaille allokoidaan yhtenäisestä ulkosuhderahoitusvälineestä (Global Europe – NDICI).

Sopimuksen valmistelu

Neuvottelut uudesta sopimuksesta aloitettiin syyskuussa 2018. Viimeisessä pääneuvottelijatapaamisessa 3.12.2020 EU-osapuolen pääneuvottelija, EU:n kansainvälisistä kumppanuuksista vastaava komissaari **Jutta Urpilainen** ja AKT-osapuolen pääneuvottelija, Togon ulkoministeri **Robert Dussey** antoivat poliittisen hyväksynnän Post-Cotonou -sopimustekstille. Parafointitilaisuus järjestettiin 15.4.2021, jonka jälkeen sopimusteksti julkaistiin. Syksyllä 2021 päästiin komission ja neuvoston välillä sopuun sopimuksen oikeudellisesta luonteesta. Kyseessä on sekasopimus.

Eduskuntaa on tiedotettu ja osallistettu sopimusneuvotteluista eduskuntakirjelmillä seuraavasti:

- Valtioneuvoston selvitys: Yhteinen tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle - Uudistettu kumppanuus Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden kanssa (E 3/2017 vp).
- Valtioneuvoston selvitys: Komission suositus neuvostolle neuvottelujen aloittamisesta koskien EU:n kumppanuussopimusta Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden kanssa (E 2/2018 vp).

- Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin (EU) ja sen jäsenvaltioiden sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden välisen kumppanuutta ja yhteistyötä koskevan uuden sopimuksen neuvottelemisesta (ns. Post-Cotonou-neuvottelut) (U 4/2019 vp).
- Valtioneuvoston selvitys: Post-Cotonou -sopimuksen viimeistely ja väliaikainen soveltaminen sekä Cotonoun sopimuksen määräysten soveltamisen jatkaminen (UJ 19/2021 vp).

Ulkoministeriö pyysi 5.5.2023 lausuntoa muilta ministeriöiltä ja Ahvenanmaan maakunnan hallitukselta sopimuksen allekirjoittamisen tarkoituksenmukaisuudesta. Samalla pyydettiin arviota siitä, sisältääkö sopimus eduskunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, aiheuttaako sopimuksen hyväksyminen jotain muita toimenpiteitä ministeriöiden hallinnonaloilla ja onko ministeriöiden näkemyksen mukaan sopimuksessa jotain Ahvenanmaan toimivaltaan kuuluvaa.

Työ- ja elinkeinoministeriö piti tärkeänä, että Suomi allekirjoittaa sopimuksen. Työelämäasioiden osalta sopimus on tärkeä väline edistää globaalilla tasolla demokratiaa ja ihmisoikeuksia, mukaan lukien työelämän normien, noudattamista sekä yleensä sosiaalista kehitystä työllisyyden edistämisen ja työvoiman osaamisen kehittämisen keinoin. Sopimus sisältää Suomessa eduskunnan toimivaltaan kuuluvia asioita, kuten työoikeutta, työelämän yhdenvertaisuutta ja työllisyyspolitiikkaa koskevia asioita, vaikkakaan se ei aiheuta tarvetta muuttaa Suomen lainsäädäntöä. Työelämäasioiden osalta työoikeus kuuluu valtakunnan lainsäädäntövaltaan maakunnan ja kuntien palveluksessa olevien virkaehtosopimuksia koskein poikkeuksin sekä ottaen huomioon Ahvenanmaan itsehallintolain 29 §:n 1 momentin 6 kohdan ja 29 §:n 2 momentin säännökset. Työllisyyden hoito ja yhdenvertaisuus kuuluvat maakunnan itsehallinnon piiriin. Työvoiman maahanmuuton ja kotoutumisen edistämisen osalta kirjaukset ovat siinä määrin yleisiä, ettei niistä aiheudu velvoitteita esim. lainsäädäntömuutoksille eikä sopimus suoraan sisällä eduskunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä. Immateriaalioikeuksien osalta sopimus ei sisällä eduskunnan toimivaltaan kuuluvia määräyksiä, eikä edellytä muutoksia lainsäädäntöön. Sopimuksen allekirjoittaminen on myös linjassa EU:n energiaulkosuhdepolitiikan tavoitteiden kanssa.

Puolustusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö ja oikeusministeriö ilmoittivat, että niillä ei ole asiassa lausuttavaa. Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön hallinnonalalle kuuluvien sopimusartikloiden osalta ei ole sellaisia määräyksiä, jotka kuuluisivat eduskunnan toimivaltaan, tai aiheuttaisivat muita toimenpiteitä.

Ahvenanmaan maakunnan hallitus totesi, että sopimus sisältää sen toimivaltaan kuuluvia määräyksiä esimerkiksi ilmastoon, ympäristöön, luonnonvaroihin, kestäväan kehitykseen, terveyteen, koulutukseen ja kulttuuriin, yleiseen järjestykseen ja turvallisuuteen, hyvään hallintoon ja julkishallintoon liittyen, joiden osalta vaaditaan Ahvenanmaan maakuntapäivien hyväksyntä itsehallintolain 59 § mukaisesti, jotta sopimus voisi tulla voimaan Ahvenanmaan maakunnassa. Tässä

vaiheessa maakunnan hallituksella ei ollut näkemystä sopimuksen allekirjoittamisesta, mutta se voi palata asiaan yksityiskohtaisemmin, kun sopimuksen hyväksymistä koskeva hallituksen esitys lähetetään sen kommentoitavaksi.

Sopimuksen keskeinen sisältö ja tavoitteet

Sopimus sisältää lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä ja näin ollen sopimuksen hyväksyminen ja voimaansaattaminen edellyttävät eduskunnan myötävaikutusta. Hallituksen esitys sopimuksen hyväksymisestä ja sen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta annetaan eduskunnalle sopimuksen allekirjoittamisen jälkeen.

Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden järjestön jäsenten välisen kumppanuussopimuksen (ns. Post-Cotonou – sopimus) on tarkoitus toimia oikeudellisena kehyksenä EU:n ja 79 Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren (AKT) valtion kumppanuudelle. Siinä vahvistetaan yhteiset periaatteet, ja se kattaa monia yhteistyöaloja kuten demokratia ja ihmisoikeudet, kestävä talouskasvu ja -kehitys, ilmastokysymykset, inhimillinen ja sosiaalinen kehitys, rauha ja turvallisuus, muuttoliike ja liikkuvuus. Sopimukseen kuuluu yhteinen perusta sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren alueita koskevat kolme pöytäkirjaa, jotka keskittyvät kunkin alueen erityistarpeisiin. Ns. Post-Cotonou - sopimuksella luodaan myös mekanismi EU:n vuoropuhelulle AKT-maiden kanssa sekä oikeudelliset puitteet mm. Euroopan investointipankille (EIP) toimia kaikissa AKT-valtioiden järjestön (OACPS) jäsenmaissa.

Kansallisen valmistelun osalta ulkoministeriö pyysi 18.3.2021 lausuntoa muilta ministeriöiltä toimialaansa kuuluvien Post-Cotonou -sopimuksen otsakkeiden osalta siitä, onko Suomella tarvetta ja intressiä säilyttää toimivaltaa jäsenmaana tietyillä jaetun toimivallan sektoreilla. Kaikkien ministeriöiden näkemys oli, että Post-Cotonou -sopimus tulisi tehdä EU:n perussopimusten mukaisesti sekasopimuksena, koska sopimus sekä alueelliset pöytäkirjat sisältävät useita määräyksiä, jotka kuuluvat EU:n ja jäsenvaltioiden välillä jaettuun toimivaltaan. Ministeriöt katsoivat pitkälti, että EU:lle ei tulisi antaa toimivaltaa käyttää jaettua tai potentiaalista toimivaltaa.

Sopimuksen allekirjoittaminen [, väliaikainen soveltaminen] ja voimaantulo

Allekirjoituspäivää uudelle kumppanuussopimukselle Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren maiden kanssa ei ole vielä tiedossa. Tavoitteena on allekirjoittaa sopimus syyskuun loppuun mennessä, ja joka tapauksessa ennen kuin viimeisin päättynyt Cotonoun sopimuksen määräysten soveltamisen jatkopäätös päättyy eli 31.10.2023 mennessä.

Allekirjoittamisen jälkeen sopimusta on tarkoitus soveltaa väliaikaisesti unionin toimivaltaan kuuluvien määräysten osalta, mukaan lukien ne, jotka kuuluvat unionin

toimivaltaan määritellä ja toteuttaa yhteistä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa, ja siltä osin kuin ne soveltuvat unioniin.

Sopimus tulee sen 98 artiklan mukaan voimaan sitä päivää seuraavan toisen kuukauden ensimmäisenä päivänä, jona Euroopan unioni ja sen jäsenvaltiot sekä vähintään kaksi kolmasosaa AKT-järjestön jäsenistä ovat saattaneet päätökseen sisäiset menettelynsä ja tallettaneet sitoutumisasiakirjansa.

Toimivalta

Sopimuksen allekirjoitusvaltuuksien myöntäminen kuuluu perustuslain 93 §:n 1 momentin nojalla tasavallan presidentille.

Esitys

Esitetään, että Tasavallan Presidentti valtuuttaa Suomen pysyvän edustajan Euroopan unionissa, Markku Keinäsen tai hänen estyneenä ollessaan pysyvän edustajan sijaisen, ulkoasiainneuvos Tuuli-Maaria Aallon allekirjoittamaan Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Afrikan, Karibian ja Tyynenmeren valtioiden järjestön jäsenten välisen kumppanuussopimuksen.